

VALSTYBĖS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS IR ĮVAIKINIMO TARNYBOS PRIE SOCIALINĖS
APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS IR PAGALBOS SKYRIAUS
ĮVAIKINIMO POSKYRIO
VYRIAUSIOJI SPECIALISTĖ
KRISTINA LIUBLINSKIENĖ

**ĮGALIOTŲ UŽSIENIO VALSTYBIŲ INSTITUCIJŲ 2014 M. VEIKLOS LIETUVOJE
ATASKAITA**

2015-05-13, Nr. 6-164
Vilnius

Pagal Lietuvos Respublikos įstatymus bei 1993 m. Hagos konvenciją „Dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje“ (toliau – 1993 m. Hagos konvencija) Lietuvos Respublikos piliečiams, nuolat gyvenantiems užsienyje, ir užsieniečiams, nuolat gyvenantiems užsienyje, norintiems įvaikinti Lietuvoje, gali atstovauti centrinės įvaikinimo institucijos, paskirtos pagal 1993 m. Hagos konvenciją arba pagal Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. birželio 3 d. įsakymu Nr. A1-162 patvirtintą Įgaliųjų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje suteikimo akredituotoms užsienio valstybių institucijoms tvarkos aprašą (Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. sausio 10 d. įsakymo Nr. A1-8 redakcija) (toliau – Tvarkos aprašas) užsienio valstybės institucijos, įgaliosos veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje (toliau – įgaliosos institucijos).

Įgaliotų institucijų, vykdančių tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje, veikla

2014 m. gruodžio 31 d. Lietuvoje veikė 11 įgaliotų institucijų, iš jų 4 Italijos įgaliosos institucijos, 2 JAV ir po vieną Švedijos, Prancūzijos, Ispanijos, Naujosios Zelandijos ir Kanados įgaliotą instituciją.

2014 m. surengti 4 akreditacijos posėdžiai dėl Kanados įvaikinimo agentūros „Loving Heart International Adoption Agency“, JAV įvaikinimo agentūros „Bethany Christian Services“, Ispanijos įvaikinimo asociacijos „Familia Universal“ bei Italijos įvaikinimo asociacijų „AAA Associazione Adozioni Alfabeto Onlus“ ir „La Primogenita International Adoption“ įgaliųjų veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje pratęsimo. Vadovaujantis Tvarkos aprašo 10 punktu, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu sudarytai komisijai rekomendavus, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir

darbo ministerijos (toliau – Tarnyba) direktorius priėmė sprendimą pratęsti šioms 5 įgaliotoms institucijoms įgaliojimus veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje.

1 lentelėje pateikti duomenys apie kiekvienos įgaliotos institucijos 2012–2014 m. įvaikinusių šeimų, įvaikintų vaikų, tarp jų ir įvaikintų vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, skaičius.

1 lentelė. 2012–2014 m. įvaikinusių šeimų pasiskirstymas pagal joms atstovaujančias įgaliotas institucijas

Valstybė	Atstovas	Įvaikinusių šeimų skaičius			Įvaikintų vaikų skaičius			Įvaikintų vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, skaičius		
		2012 m.	2013 m.	2014 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.
Italija	„AFN-Azione per Famiglie Nuove Onlus“	9	6	2	15	9	4	10	3	4
	„AAA Associazione Adozioni Alfabeto Onlus“	14	10	4	18	16	7	12	13	7
	„Fondazione AVSI“	8	10	13	11	14	17	10	12	17
	„La Primogenita International Adoption“	4	2	2	6	2	4	6	2	4
	Iš viso:	35	28	21	50	41	32	38	30	22
Ispanija	„Familia Universal“	1	3	1	2	5	1	-	-	1
JAV	„Bethany Christian Services“	7	2	5	9	5	11	6	5	11
	„The Open Door Adoption Agency, Inc.“	2	3	6	2	3	7	2	3	6
	Iš viso:	9	5	11	11	8	18	8	8	17
Kanada	„Loving Heart International Adoption Agency“	1	2	6	1	2	11	1	2	11
Naujoji Zelandija	„Inter Country Adoption New Zealand“	4	-	1	8	-	2	7	-	2
Prancūzija	„Les Enfants de l'Esperance“	-	2	-	-	2	-	-	2	-
Švedija	„Barnen Framfort Allt- Adoptoner“	12	11	9	13	12	9	12	12	7

2014 m., kaip ir ankstesniais metais, per Italijos įgaliotas institucijas daugiausiai įvaikinta vaikų, tarp jų ir specialiųjų poreikių vaikų (žiūr. 1 lent.). Italijos įgaliotos institucijos „Fondazione AVSI“ ir „AAA Associazione Adozioni Alfabeto Onlus“ daugiausiai įvaikino vaikų, turinčių

specialiųjų poreikių, iš kurių buvo vaikų iš didelių brolių ir seserų grupių, vyresnio amžiaus vaikų bei vaikų, turinčių sunkių sveikatos sutrikimų (pavyzdžiui, specifinis mišrus raidos sutrikimas, protinis atsilikimas, elgesio ir emocijų sutrikimai, kai kuriems vaikams buvo nustatytas neįgalumas).

Iš JAV įgaliotų institucijų 2014 m., kaip ir ankstesniais metais, aktyviausiai veikė „Bethany Christian Services“. Šios įgaliotos institucijos atstovaujamos šeimos įvaikino vaikus, turinčius įvairių specialiųjų poreikių (sunkių sveikatos sutrikimų, vyresnio amžiaus ir trijų brolių grupę). Kitos JAV įvaikinimo agentūros „The Open Door Adoption Agency“ atstovaujamos šeimos ataskaitiniu laikotarpiu, kaip ir ankstesniais metais, įvaikino vaikus, turinčius rimtų sveikatos sutrikimų (Dauno sindromas, alkoholinis vaisiaus sindromas, protinis atsilikimas ir kt.). „The Open Door Adoption Agency“ yra vienintelė Lietuvoje įvaikinimo agentūra, kuriai pavyksta rasti šeimas pageidaujancias įvaikinti vaikus su Dauno sindromu (2012 m. įvaikintas 1 vaikas, kuriam nustatytas Dauno sindromas, 2013 m. – 3 vaikai ir 2014 m. – 2 vaikai).

2014 m. Kanados įgaliota institucija „Loving Heart International Adoption Agency“ įvaikino daugiausiai vaikų per visą jos veiklos laikotarpį Lietuvos Respublikoje. Ankstesniais metais per šią įgaliotą instituciją buvo įvaikinta ne daug vaikų. Minėta institucija atstovavo lietuvių kilmės šeimoms, įvaikinančioms mažus vaikus ir mažus vaikus, turinčius sveikatos sutrikimų. 2014 m. šios įgaliotos institucijos veiklos ypatumai Lietuvoje pasikeitė. Šios įgaliotos institucijos atstovaujančios šeimos įvaikino vaikus, turinčius įvairių specialiųjų poreikių: dvi (3 ir 4) brolių / seserų grupes, vieną mokyklinio amžiaus vaiką ir du vaikus, turinčius rimtų sveikatos sutrikimų.

Vienintelė akredituota Švedijos įgaliota institucija „Barnen Framfor Allt – Adoptioner“ įvaikina mažus vaikus, turinčius rimtų sveikatos sutrikimų (tokiems vaikams nustatyti specifinis mišrus raidos sutrikimas, alkoholinis vaisiaus sindromas). Todėl 2014 m. 7 iš 9 įvaikintų vaikų turėjo rimtų sveikatos sutrikimų, o 2 vaikus įvaikino jų biologinių brolių / seserų tėvų šeimos.

2014 m. Naujosios Zelandijos įgaliota institucija „Inter country adoption New Zealand“ neaktyviai veikė vykdant tarptautinį įvaikinimą – tik viena šeima įvaikino du vaikus, turinčius specialiųjų poreikių (vienas iš vaikų buvo vyresnio amžiaus ir abu vaikai turėjo sveikatos sutrikimų). Ankstesniais metais šios įgaliotos institucijos šeimos daugiausiai įvaikino dideles brolių ir seserų grupes bei vyresnius vaikus (2010 m. 5 įvaikinti vaikai turėjo specialiųjų poreikių, 2011 m. – 3 vaikai, 2012 m. – 7 vaikai).

Ispanijos įgaliota institucija „Familia Universal“ įvaikina nedaug vaikų. Kaip įprasta, dažniausiai įvaikinami maži vaikai, neturintys specialiųjų poreikių. Visų pirma taip yra dėl to, kad

Ispanijoje taikomi griežti reikalavimai dėl įvaikinamų vaikų iš užsienio sveikatos. Pagal Ispanijos įstatymus įgaliota institucija gautą iš užsienio pasiūlymą iš pradžių perduoda Ispanijos centrinei institucijai, kuri ir sprendžia, ar tokį pasiūlymą galima perduoti šeimai. Neretai Ispanijos centrinė institucija nepritaria, kad šeimoms būtų perduoti pasiūlymai dėl galimų įvaikinti vaikų, turinčių rimtų sveikatos sutrikimų.

Prancūzijos įgaliota institucija „Les Enfants de l'Esperance“ veikia Lietuvoje daugiau nei 10 metų. Pastebėta, kad paskutinius kelerius metus institucija iš esmės nevykdė vaikų įvaikinimo programos. Ataskaitiniu laikotarpiu per šią instituciją neįvaikintas nei vienas vaikas, o praėjusiais metais įvaikinti tik keli vaikai.

Įgaliotų institucijų grįžtamosios informacijos teikimas ir vaikų adaptacija šeimose

Vadovaujantis Tvarkos aprašo 22.16 punktu, šeimai atstovaujanti įgaliota institucija po įvaikinimo teikia Tarnybai grįžtamąją informaciją apie įvaikintus vaikus (per pirmuosius dvejus metus po įvaikinimo – kas pusę metų, kitus dvejus metus – kartą per metus, po ketverių metų po įvaikinimo – kai to pareikalauja Tarnyba), kurią sudaro Tarnybos direktoriaus įsakymu patvirtintos formos pranešimai apie įvaikinto vaiko integraciją į šeimą, gyvenimo sąlygas, vystymąsi, sveikatą ir vaizdinę medžiaga.

Ataskaitiniu laikotarpiu gautos 335 grįžtamosios informacijos ataskaitos apie užsienio piliečių šeimų įvaikintų vaikų adaptaciją kitose šalyse. Iš jų 318 ataskaitų atsiuntė įgaliotos institucijos, 14 – užsienio valstybių centrinės įvaikinimo institucijos ir 3 ataskaitas (laiškus) pateikė įvaikinusios šeimos. 2014 m. gauta grįžtamoji informacija apie 2009–2013 m. ir 2014 m. pradžioje įvaikintus vaikus.

Dauguma įgaliotų institucijų metinėse ataskaitose nurodė, kad jos nesusiduria su kliūtimis, rinkdamos grįžtamąją informaciją. Šeimos noriai bendrauja, o įvaikinti vaikai sėkmingai adaptuojasi naujose šeimose. Pastebima, kad vyresni vaikai prisitaiko prie naujo gyvenimo per ilgesnį laiko tarpą, nei maži vaikai. Įgaliotos institucijos nurodė, kad tėvių šeimos atidžios vaikų poreikiams, kreipėsi pagalbos į reikalingus specialistus, kartais vaikams prireikdavo klinikinio ar chirurginio gydymo.

Kanados įgaliota institucija „Loving Heart International Adoption Agency“ metinėje ataskaitoje nurodė, kad renkant grįžtamąją informaciją yra susiduriama su kliūtimi tik tuo atveju, kai šeima persikelia gyventi į kitą valstybę. Tada socialinis darbuotojas negali paruošti ataskaitos po

įvaikinimo. Tokiu atveju įvaikinusi šeima lieka vienintelis informacijos apie vaiko adaptaciją šaltinis.

Įgaliotų užsienio valstybių institucijų teikiamos paslaugos ir jų įkainiai

1993 m. Hagos konvencija nustato, kad įvaikinimą vykdančios institucijos, asmenys negali siekti pelno ar kitokios asmeninės naudos už teikiamas paslaugas, todėl visos Lietuvoje veikiančios įgaliotos institucijos yra ne pelno siekiančios organizacijos, kurių veiklą prižiūri jų šalies kompetentingos institucijos.

Įgaliotų institucijų teikiamų paslaugų ir išlaidų įkainiai užsienio šalyse yra nuo 4000 eurų iki 9000 eurų. Institucijų teikiamos paslaugos: teikia informaciją ir organizuoja pirminius apmokymus įvaikintojams, padeda šeimai paruošti reikalingus dokumentus, palaiko ryšius tarp šeimos ir Tarnybos iki teismo, atlieka šeimos įvertinimą, stebi šeimą po įvaikinimo.

Įgaliotos institucijos turi atstovus Lietuvoje, kurie atstovauja šeimoms įvaikinimo proceso metu nuo šeimos dokumentų pateikimo Tarnybai iki tol, kol šeima su įvaikintu vaiku išvyksta iš Lietuvos. Įgaliotos užsienio valstybės institucijos atstovo Lietuvoje įkainiai už paslaugas ir patiriamas išlaidas svyruoja nuo 2000 eurų iki 6000 eurų.

Įgaliotų institucijų vykdoma veikla Lietuvoje

Italijos asociacija „Fondazione AVSI“ 2014 m. baigė projektą „Mažiau paliktų vaikų, daugiau šeimų: priėmimo kultūros ugdymas politiniame ir socialiniame Lietuvos kontekste“, iš dalies finansuojamą Italijos tarptautinio įvaikinimo komisijos. Projektas buvo įgyvendintas su VŠĮ „Sotas“.

Italijos asociacija „AFN-Azione Per Famiglie Nuove Onlus“ 2014 m. tęsė paramos projektą 150 vaikų, gyvenančių skurstančiose šeimose. Projekto tikslas – remti šeimas, kad jos galėtų rūpintis savo vaikais.

Išvados

1. Iki 2014 m. gruodžio 31 d. Lietuvoje veikė 11 įgaliotų institucijų, iš jų 4 Italijos įgaliotos institucijos, 2 JAV ir po vieną Švedijos, Prancūzijos, Ispanijos, Naujosios Zelandijos ir Kanados įgaliotą instituciją.

2. 5 įgaliotoms institucijoms: Kanados įvaikinimo agentūrai „Loving Heart International Adoption Agency“, JAV įvaikinimo agentūrai „Bethany Christian Services“, Ispanijos įvaikinimo asociacijai „Familia Universal“, Italijos įvaikinimo asociacijoms „AAA Associazione Adozioni Alfabeto Onlus“ ir „La Primogenita International Adoption“ pratęsti įgaliojimai veikti vykdant tarptautinį įvaikinimą Lietuvos Respublikoje.

3. 2014 m., kaip ir ankstesniais metais, daugiausia vaikų, įskaitant ir vaikus, turinčius specialiųjų poreikių, įvaikino Italijos, JAV ir Švedijos įgaliotų institucijų atstovaujamos šeimos.

Vyriausioji specialistė

Kristina Liublinskienė